วิญญาณ 4 ระดับ

ราธะ ... แต่เมื่อใดแล
พวกกุมารน้อยๆหรือกุมารีน้อยๆเหล่านั้น
มีราคะไปปราศแล้ว มีฉันทะไปปราศแล้ว มีความรักไปปราศแล้ว มีความกระหายไปปราศแล้ว มีความเร่าร้อนไปปราศแล้ว มีตัณหาไปปราศแล้ว ในเรือนน้อยที่ทำด้วยดินเหล่านั้น
ในกาลนั้นแหละพวกเขาย่อมทำเรือนน้อย ๆ ที่ทำด้วยดินเหล่านั้น ให้กระจัดกระจายเรี่ยรายเกลื่อนกล่นไป กระทำให้จบการเล่นเสีย ด้วยมือและเท้าทั้งหลาย ...

วิราคะ(วิราโค)
นิพฺพานํ
(วิมุตฺติรสสฺส)

อรหันตขีณาสพ ... , ตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธะ ... ย่อมรู้ชัดแจ้งซึ่งนิพพานโดยความเป็นนิพพาน ครั้นรู้ชัดแจ้งซึ่งนิพพานโดยความเป็นนิพพานแล้ว ย่อมไม่สำคัญมั่นหมายซึ่งนิพพาน ย่อมไม่สำคัญมั่นหมายในนิพพาน
ย่อมไม่สำคัญมั่นหมายโดยความเป็นนิพพาน (นิพฺพานํเต น มญฺญติ)
ย่อมไม่สำคัญมั่นหมายว่านิพพานของเรา (นิพฺพานมฺเมติ น มญฺญติ)
ย่อมไม่เพลินอย่างยิ่งซึ่งนิพพาน (นิพฺพานํ นภินนฺทติ)
-บาลี มู. ม. 12/6/4.

อตฺถิ อชาตํ อภูตํ อกตํ อสงฺขตํ
ไม่เกิด ไม่เป็น ไม่ถูกอะไรทำ ไม่ถูกอะไรปรุง

วิราโค | เขมํ | อสงฺขตํ | อนตํ | อนาสวํ | ธุวํ | นิปฺปปญฺจ | นิปฺปญฺญํ | สุทฺทฺทสํ | **วิญฺญาณํ อนิทสฺสนํ** | สจฺจญฺจ | อปโลกินํ | อชชฺชรนฺตํ | ปารํ | สนฺตํ | อมตํ | ปณีตญฺจ | สิวญฺจ | ปรายนฺนุติ
ตณฺหกฺขโย | อจฺฉริยญฺจ | อพฺภุตํ | อนีติกํ | อนีติกฺธมฺมํ | อพฺยาปชฺโฌ | สุทฺธิ | มุตฺติ | อนาลโย | ทีปํ | ตาณญฺจ | **ตทายตนํ** | สรณ | นิพฺพานราตฺยา | อสงฺขตาธาตุ | เลณํ | สุญฺญตา | ปรมานุตฺตรฺ สุญฺญตา | อนุตฺตรํ สนฺติวรปทํ

อสงฺขตาธาตุ อรหตฺตผลํ (อรหันต์)

อวิชฺชาสัมผัส — อวิชฺชานีวรณาน์ — **อวิชฺชา** — ปจฺจยา สงฺขารา

ชาตสฺส ได้เกิด | **ภูตสฺส** ได้เป็น | **กตสฺส** ได้ถูกอะไรทำ | **สงฺขตสฺส** ได้ถูกอะไรปรุง
-บาลี ขุ. ขุ. 25/207/160.

รูป, เวทนาย, สญฺญาย, สงฺขาเรสุ, วิญฺญาเณ ...โย ฉนฺโท โย ราโค ยา นนฺที ยา ตณฺหา ตตฺร สตฺโต ตตฺร วิสตฺโต ตสฺมา สตฺโตติ วุจฺจติ

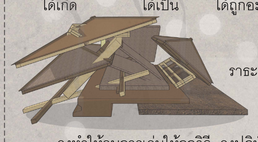

ราธะ... แม้พวกเธอทั้งหลายจงเรี่ยรายกระจายออก
ซึ่งรูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ
จงขจัดเสียให้ถูกวิธี, จงทำให้แหลกลาญ โดยถูกวิธี
จงทำให้จบการเล่นให้ถูกวิธี จงปฏิบัติเพื่อความสิ้นไปแห่งตัณหาเถิด
ราธะ เพราะว่า ความสิ้นไปแห่งตัณหานั้น คือนิพพาน

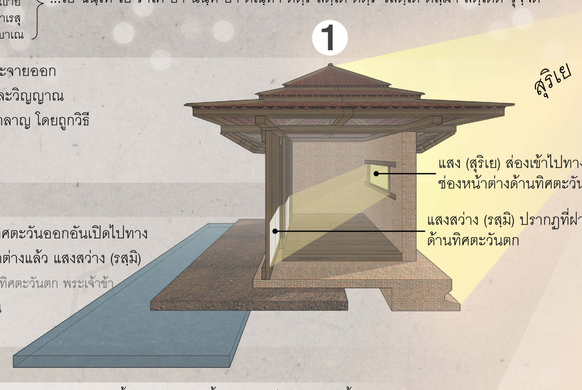

ภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือนเรือนยอดหรือศาลาเรือนยอด มีหน้าต่างทางทิศตะวันออกอันเปิดไปทาง ทิศเหนือหรือทิศใต้ก็ตาม เมื่อดวงอาทิตย์ขึ้นแสง (สุริเย) ส่องเข้าไปทางช่องหน้าต่างแล้ว แสงสว่าง (รสฺมิ) จะปรากฏอยู่ที่ส่วนไหนแห่งเรือนนั้น : ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ จะปรากฏที่ฝาเรือนด้านทิศตะวันตก พระเจ้าข้า
ภิกษุทั้งหลาย ถ้าฝาเรือนด้านทิศตะวันตกไม่มี แสงสว่างแห่งดวงอาทิตย์นั้น จะปรากฏที่ไหน : ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ จะปรากฏที่พื้นดิน พระเจ้าข้า

ภิกษุทั้งหลาย ความเกิดขึ้น ความตั้งอยู่ ความบังเกิด ความปรากฏแห่งรูป นี้เป็นความเกิดขึ้นแห่งทุกข์ เป็นความตั้งอยู่แห่งโรค เป็นความปรากฏแห่งชราและมรณะ ความเกิดขึ้น ความตั้งอยู่ ความบังเกิด ความปรากฏแห่งเวทนา ... แห่งสัญญา ... แห่งสังขาร ...
ความเกิดขึ้น ความตั้งอยู่ ความบังเกิด ความปรากฏแห่งวิญญาณ
นี้เป็นความเกิดขึ้นแห่งทุกข์ เป็นความตั้งอยู่แห่งโรค เป็นความปรากฏแห่งชราและมรณะ
โย ภิกฺขเว รูปสฺส อุปฺปาโท ฐิติ อภินิพฺพตฺติ ปาตุภาโว ทุกฺขสฺเสโส อุปฺปาโท โรคานํ ฐิติ ชรามรณสฺส ปาตุภาโว ฯ
โย เวทนาย ฯ โย สญฺญาย ฯ โย สงฺขารานํ ฯ
โย วิญฺญาณสฺส **อุปฺปาโท** (เกิด) **ฐิติ** (ตั้งอยู่) **อภินิพฺพตฺติ** (สำเร็จยิ่ง) **ปาตุภาโว** (ปรากฏภาพ)
ทุกฺขสฺเสโส อุปฺปาโท โรคานํ ฐิติ ชรามรณสฺส ปาตุภาโว
-บาลี ขนฺธ. สํ. 17/39/66.

สัญญาเวทยิตนิโรธ

อุปปาโท
ฐิติ
อภินิพฺพตฺติ
ปาตุภาโว
(ปรากฏภพ)
รสฺมิ

ภวตณฺหา
วิภวตณฺหา

(เริ่มแรกจิตเกิด) **ปฐมํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ**

สัมภเวสีสัตว์

ผัสสะ

ปาตุภูตํ
(ปรากฏเป็น)

ภูตสัตว์

อาศัยจิตดวงแรกเกิด วิญญาณดวงแรกเป็น
นั้นนั่นแหละเป็นความเกิดของสัตว์นั้น
ปฐมํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ ปฐมํ วิญฺญาณํ ปาตุภูตํ
ตทุปาทาย สาวสฺส ชาติ
-บาลี มหา.วิ. 4/187/141.

ภิกษุทั้งหลาย ตัณหา 3 อย่างนี้ 3 อย่างเป็นไฉน
คือ กามตัณหา 1 ภวตัณหา 1 วิภวตัณหา 1
ภิกษุทั้งหลาย ตัณหา 3 อย่างนี้แล
-บาลี มหาวาร. สํ. 19/86/329.

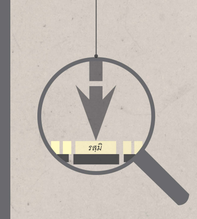

ภิกษุทั้งหลาย ถ้าพื้นดินไม่มี แสงสว่างแห่งดวงอาทิตย์นั้น จะปรากฏที่ไหน
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ จะปรากฏในน้ำ พระเจ้าข้า
ภิกษุทั้งหลาย ถ้าน้ำไม่มี แสงสว่างแห่งดวงอาทิตย์นั้น จะปรากฏที่ไหน
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ แสงสว่างแห่งดวงอาทิตย์นั้น ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏแล้ว พระเจ้าข้า
ภิกษุทั้งหลาย ข้อนี้ก็ฉันนั้น ถ้าไม่มีราคะ ไม่มีนันทิ ไม่มีตัณหา ในอาหารคือคำข้าวแล้ว วิญญาณก็ตั้งอยู่ไม่ได้ เจริญงอกงามไม่ได้ในอาหารคือคำข้าวนั้น วิญญาณตั้งอยู่ไม่ได้ เจริญงอกงามไม่ได้ในที่ใด การก้าวลงแห่งนามรูปก็ไม่มีในที่นั้น การก้าวลงแห่งนามรูปไม่มีในที่ใด ความเจริญแห่งสังขารทั้งหลายก็ไม่มีในที่นั้น ความเจริญแห่งสังขารทั้งหลายไม่มีในที่ใด การเกิดในภพใหม่ต่อไปก็ไม่มีในที่นั้น
-บาลี นิทาน. สํ. 16/125/249.

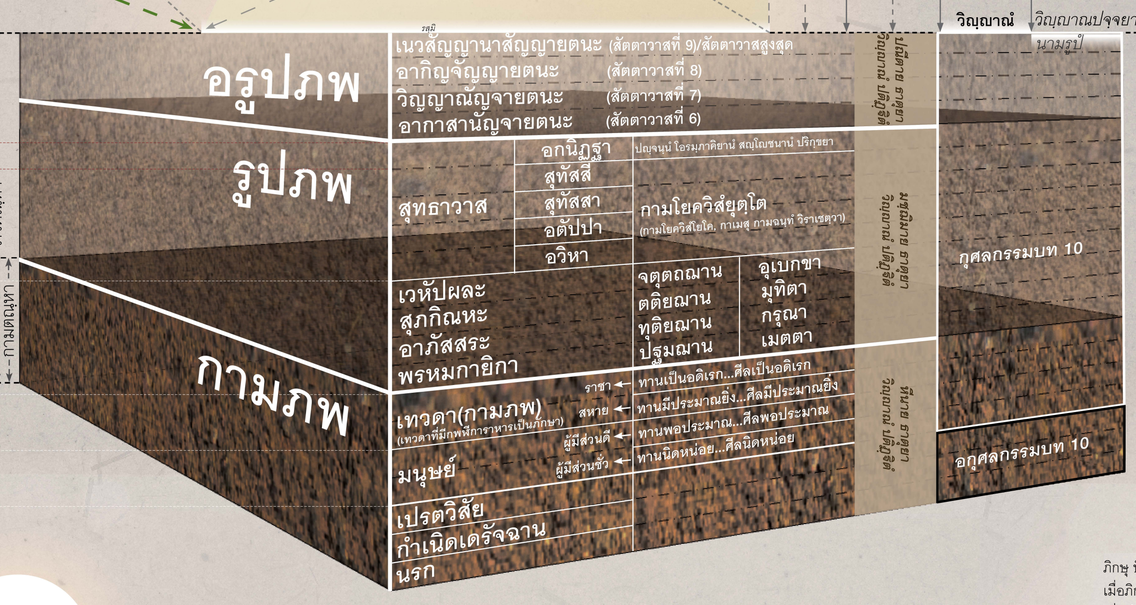

ภิกษุทั้งหลาย สัตตาวาส 9 มีอยู่ สัตตาวาส 9 อะไรบ้าง คือ
1. ภิกษุทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลาย (สตฺตา) ที่มีกายต่างกัน มีสัญญาต่างกันมีอยู่ ได้แก่ มนุษย์ทั้งหลาย เทวดาบางพวก และวินิบาต นี้คือสัตตาวาสที่ 1
2. ภิกษุทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลาย ที่มีกายต่างกัน มีสัญญาอย่างเดียวกันมีอยู่ ได้แก่ พวกเทวดาพรหมกายิกา ผู้เกิดในปฐมภูมิ (ปฐมานิพฺพตฺตา) นี้คือสัตตาวาสที่ 2
3. ภิกษุทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลาย ที่มีกายอย่างเดียวกัน มีสัญญาต่างกันมีอยู่ ได้แก่ พวกเทวดาอาภัสสระ นี้คือสัตตาวาสที่ 3
4. ภิกษุทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลาย ที่มีกายอย่างเดียวกัน มีสัญญาอย่างเดียวกันมีอยู่ ได้แก่ พวกเทวดาสุภกิณหะ นี้คือสัตตาวาสที่ 4
5. ภิกษุทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลาย ที่ไม่มีสัญญา ไม่เสวยเวทนามีอยู่ ได้แก่ พวกเทวดาอสัญญีสัตว์ นี้คือสัตตาวาสที่ 5
6. ภิกษุทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลาย เพราะก้าวล่วงเสียได้ซึ่งรูปสัญญาโดยประการทั้งปวง เพราะความดับไปแห่งปฏิฆสัญญา เพราะไม่ใส่ใจนานัตตสัญญา จึงเข้าถึง**อากาสานัญจายตนะ** มีการทำในใจว่า อากาศไม่มีที่สุด ดังนี้มีอยู่ **นี้คือสัตตาวาสที่ 6**
7. ภิกษุทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลาย เพราะก้าวล่วงเสียได้ซึ่งอากาสานัญจายตนะโดยประการทั้งปวง จึงเข้าถึง**วิญญาณัญจายตนะ** มีการทำในใจว่า วิญญาณไม่มีที่สุด ดังนี้มีอยู่ **นี้คือสัตตาวาสที่ 7**
8. ภิกษุทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลาย เพราะก้าวล่วงเสียได้ซึ่งวิญญาณัญจายตนะโดยประการทั้งปวง จึงเข้าถึง**อากิญจัญญายตนะ** มีการทำในใจว่า อะไร ๆ ก็ไม่มี ดังนี้มีอยู่ **นี้คือสัตตาวาสที่ 8**
9. ภิกษุทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลาย เพราะก้าวล่วงเสียได้ซึ่งอากิญจัญญายตนะโดยประการทั้งปวง จึงเข้าถึง**เนวสัญญานาสัญญายตนะ** ดังนี้มีอยู่ **นี้คือสัตตาวาสที่ 9**
-บาลี นวก. อํ. 23/413/228.

เราไม่กล่าวที่สุดแห่งโลก ที่สัตว์ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่ตาย ไม่จุติ ไม่อุบัติว่า พึงรู้ พึงเห็น พึงถึงได้ ด้วยการไป
-บาลี จตุกฺก. อํ. 21/60/45.

สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ (ยทนิจฺจํ ตํ ทุกฺขํ)
สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา สิ่งใดเป็นอนัตตา (ยํ ทุกฺขํ ตทนตฺตา ยทนตฺตา ตํ)
สิ่งนั้นไม่ใช่ของเรา (เนตํ มม) **ไม่ใช่เป็นเรา** (เนโสหมสฺมิ) **ไม่ใช่ตัวตนของเรา** (น เมโส อตฺตาติ)
-บาลี ขนฺธ. สํ. 17/21/42.

นาม
เวทนา สญฺญา **เจตนา ผสฺโส มนสิกาโร** รูป
สังขาร

ปฏิจฺจสมุปฺปาโท (แบบที่ 2)
(ต่างกันในส่วนลำดับเหตุของการเกิด)

นามรูปปจฺจยา นามรูปปัจจัย	**วิญฺญาณํ** วิญญาณ	**อวิชฺชาปจฺจยา** อวิชชาปัจจัย	**สงฺขารา** สังขารทั้งหลาย
วิญฺญาณปจฺจยา วิญญาณปัจจัย	**นามรูปํ** นามรูป	**สงฺขารปจฺจยา** สังขารปัจจัย	**วิญฺญาณํ** วิญญาณ
นามรูปปจฺจยา นามรูปปัจจัย	**สฬายตนํ** สฬายตนะ	**วิญฺญาณปจฺจยา** วิญญาณปัจจัย	**นามรูปํ** นามรูป
สฬายตนปจฺจยา สฬายตนะปัจจัย	**ผสฺโส** ผัสสะ	**นามรูปปจฺจยา** นามรูปปัจจัย	**สฬายตนํ** สฬายตนะ
ผสฺสปจฺจยา ผัสสะปัจจัย	**เวทนา** เวทนา	**สฬายตนปจฺจยา** สฬายตนะปัจจัย	**ผสฺโส** ผัสสะ
เวทนาปจฺจยา เวทนาปัจจัย	**ตณฺหา** ตัณหา	**ผสฺสปจฺจยา** ผัสสะปัจจัย	**เวทนา** เวทนา
ตณฺหาปจฺจยา ตัณหาปัจจัย	**อุปาทานํ** อุปาทาน	**เวทนาปจฺจยา** เวทนาปัจจัย	**ตณฺหา** ตัณหา
อุปาทานปจฺจยา อุปาทานปัจจัย	**ภโว** ภพ	**ตณฺหาปจฺจยา** ตัณหาปัจจัย	**อุปาทานํ** อุปาทาน
ภวปจฺจยา ภพปัจจัย	**ชาติ** ชาติ	**อุปาทานปจฺจยา** อุปาทานปัจจัย	**ภโว** ภพ
ชาติปจฺจยา ชาติปัจจัย	**ชรามรณํ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา สมฺภวนฺติ** ชรามรณะ โสกะปริเทวะทุกขะโทมนัสสุปายาสะเกิดขึ้น	**ภวปจฺจยา** ภพปัจจัย	**ชาติ** ชาติ
เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย โหติ เป็นอันว่า ทั้งหมด กองทุกข์ เกิด ได้มี		**ชาติปจฺจยา** ชาติปัจจัย	**ชรามรณํ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา สมฺภวนฺติ** ชรามรณะ โสกะปริเทวะทุกขะโทมนัสสุปายาสะเกิดขึ้น
		เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย โหติ เป็นอันว่า ทั้งหมด กองทุกข์ เกิด ได้มี	

อวิชฺชาย เตฺวว อเสสวิราคนิโรธา สงฺขารนิโรโธ อวิชชานั่นแหละ ไม่เหลือจางคลายดับ สังขารดับ		**สงฺขารนิโรธา** สังขารดับ	**วิญฺญาณนิโรโธ** วิญญาณดับ
วิญฺญาณนิโรธา วิญญาณดับ	**นามรูปนิโรโธ** นามรูปดับ	**นามรูปนิโรธา** นามรูปดับ	**สฬายตนนิโรโธ** สฬายตนะดับ
สฬายตนนิโรธา สฬายตนะดับ	**ผสฺสนิโรโธ** ผัสสะดับ	**ผสฺสนิโรธา** ผัสสะดับ	**เวทนานิโรโธ** เวทนาดับ
เวทนานิโรธา เวทนาดับ	**ตณฺหานิโรโธ** ตัณหาดับ	**ตณฺหานิโรธา** ตัณหาดับ	**อุปาทานนิโรโธ** อุปาทานดับ
อุปาทานนิโรธา อุปาทานดับ	**ภวนิโรโธ** ภพดับ	**ภวนิโรธา** ภพดับ	**ชาตินิโรโธ** ชาติดับ
ชาตินิโรธา ชาติดับ	**ชรามรณํ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา นิรุชฺฌนฺติ** ชรามรณะ โสกะปริเทวะทุกขะโทมนัสสุปายาสะดับสิ้น		
เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหติ เป็นอันว่า ทั้งหมด กองทุกข์ ดับ ได้มี			

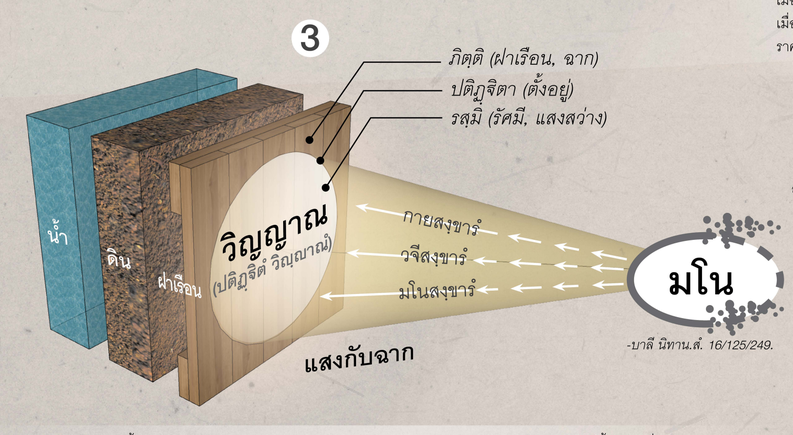

-บาลี นิทาน.สํ. 16/125/249.

อานนท์ ด้วยเหตุนี้แหละ กรรมจึงเป็นผืนนา วิญญาณเป็นพืช ตัณหาเป็นยางในพืช วิญญาณของสัตว์ทั้งหลายที่มีอวิชชาเป็นเครื่องกั้น มีตัณหาเป็นเครื่องผูก ตั้งอยู่แล้วด้วยธาตุชั้นประณีต การบังเกิดขึ้นในภพใหม่ต่อไป ย่อมมีได้ด้วยอาการอย่างนี้ อานนท์ ภพ ย่อมมีได้ด้วยอาการอย่างนี้แล

อิติ โข อานนฺท กมฺมํ เขตฺตํ วิญฺญาณํ พีชํ ตณฺหา สิเนโห อวิชฺชานีวรณานํ สตฺตานํ ตณฺหาสญฺโญชนานํ ปณีตาย ธาตุยา วิญฺญาณํ ปติฏฺฐิตํ เอวํ อายตึ ปุนพฺภวาภินิพฺพตฺติ โหติ เอวํ โข อานนฺท ภโว โหตีติ
-บาลี ติก. อํ. 20/287/516.

ภิกษุ ปัสสัทธิ 6 อย่างนี้ คือ
เมื่อภิกษุเข้าปฐมฌาน วาจาย่อม**ดับ (ปฏิปฺปสฺสทฺธา)**
เมื่อเข้าทุติยฌาน วิตกวิจารย่อมดับ เมื่อเข้าตติยฌาน ปีติย่อมดับ
เมื่อเข้าจตุตถฌาน ลมอัสสาสะปัสสาสะย่อมดับ
เมื่อเข้า**สัญญาเวทยิตนิโรธ สัญญาและเวทนาย่อมดับ**
ราคะ โทสะ โมหะของภิกษุขีณาสพย่อมดับ
-บาลี สฬา. สํ. 18/269/394.

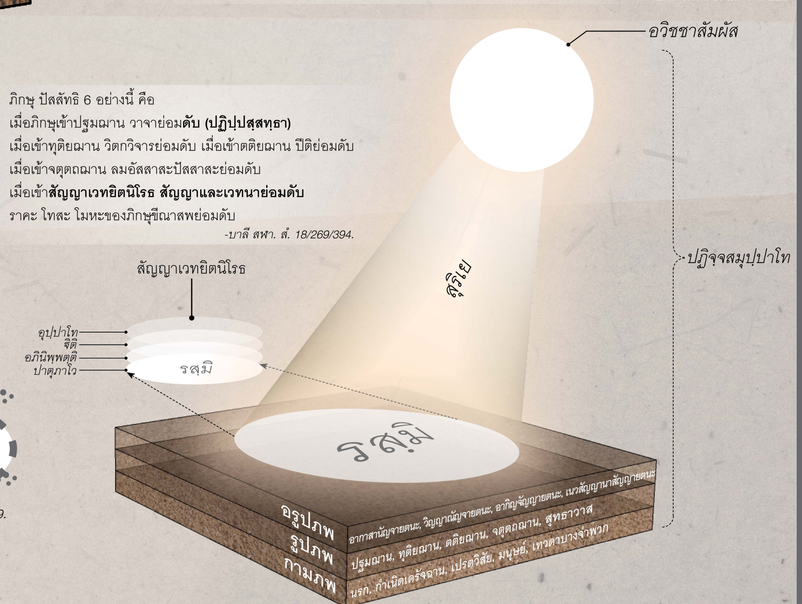

ภิกษุทั้งหลาย เราจักแสดงความเกิดและความตั้งอยู่ไม่ได้แห่งสติปัฏฐาน 4 ประการ เธอทั้งหลายจงฟัง ความเกิดแห่งกาย เป็นอย่างไร คือ เพราะอาหารเกิด กายจึงเกิด เพราะอาหารดับ กายตั้งอยู่ไม่ได้ เพราะผัสสะเกิด เวทนาจึงเกิด เพราะผัสสะดับ เวทนาตั้งอยู่ไม่ได้ เพราะนามรูปเกิด จิตจึงเกิด เพราะนามรูปดับ จิตตั้งอยู่ไม่ได้ **เพราะมนสิการเกิด ธรรมจึงเกิด เพราะมนสิการดับ ธรรมตั้งอยู่ไม่ได้**
จตุนฺนํ ภิกฺขเว สติปฏฺฐานานํ สมุทยญฺจ อตฺถงฺคมญฺจ เทสิสฺสามิ ตํ สุณาถ ฯ
โก จ ภิกฺขเว กายสฺส สมุทโย ฯ อาหารสมุทยา กายสฺส สมุทโย อาหารนิโรธา กายสฺส อตฺถงฺคโม ผสฺสสมุทยา เวทนานํ สมุทโย ผสฺสนิโรธา เวทนานํ อตฺถงฺคโม นามรูปสมุทยา จิตฺตสฺส สมุทโย นามรูปนิโรธา จิตฺตสฺส อตฺถงฺคโม
มนสิการสมุทยา ธมฺมานํ สมุทโย มนสิการนิโรธา ธมฺมานํ อตฺถงฺคโมติ
-บาลี มหาวาร. สํ. 19/246/819.

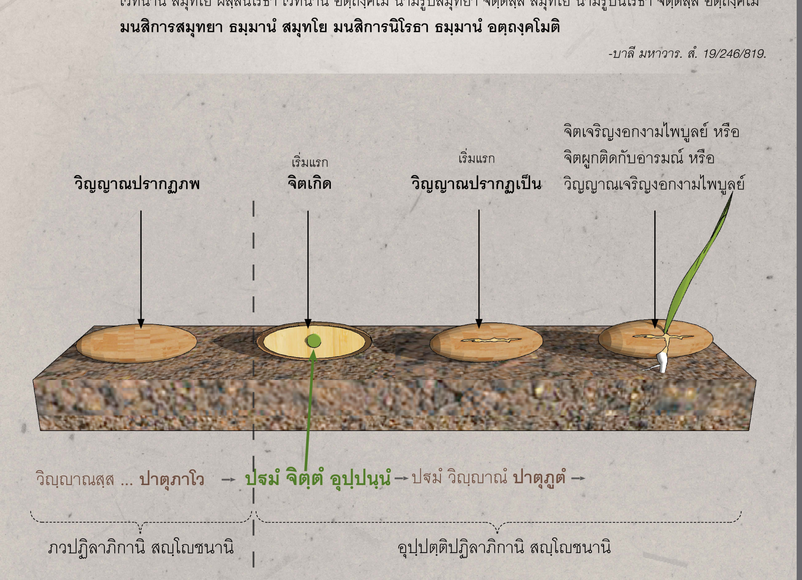

อานนท์ ด้วยเหตุนี้แหละ กรรมจึงเป็นผืนนา วิญญาณเป็นพืช ตัณหาเป็นยางในพืช **ความเจตนาตั้งขึ้นแล้ว ความปรารถนาตั้งขึ้นแล้ว** ของสัตว์ทั้งหลายที่มีอวิชชาเป็นเครื่องกั้น มีตัณหาเป็นเครื่องผูก ตั้งอยู่แล้วด้วยธาตุชั้นประณีต การบังเกิดขึ้นในภพใหม่ต่อไป ย่อมมีได้ด้วยอาการอย่างนี้. อานนท์ ภพ ย่อมมีได้ด้วยอาการอย่างนี้แล

อิติ โข อานนฺท กมฺมํ เขตฺตํ วิญฺญาณํ พีชํ ตณฺหา สิเนโห อวิชฺชานีวรณานํ สตฺตานํ ตณฺหาสญฺโญชนานํ ปณีตาย ธาตุยา **เจตนา ปติฏฺฐิตา ปตฺถนา ปติฏฺฐิตา** เอวํ อายตึ ปุนพฺภวาภินิพฺพตฺติ โหติ เอวํ โข อานนฺท ภโว โหตีติ
-บาลี ติก. อํ. 20/288/517.

พืช 5 อย่างนี้ มิได้ถูกทำลาย ... อันบุคคลเก็บไว้ดี
แต่ไม่มีดิน ไม่มีน้ำ (เมล็ดพืชไม่งอก)

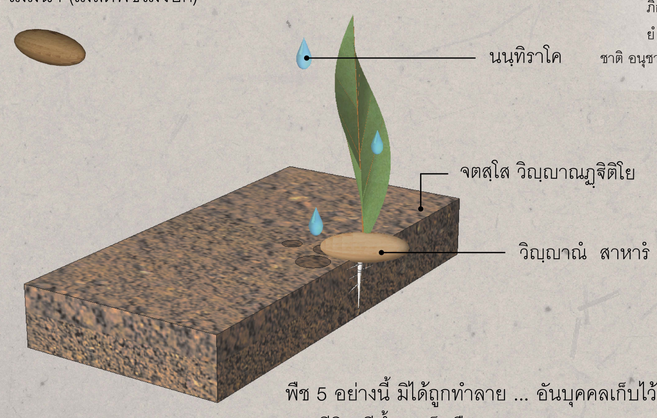

พืช 5 อย่างนี้ มิได้ถูกทำลาย ... อันบุคคลเก็บไว้ดี
และมีดิน มีน้ำ (เมล็ดพืชงอก)

ภิกษุทั้งหลาย จิตดวงแรกใดเกิดแล้วในครรภ์แห่งมารดา วิญญาณดวงแรกปรากฏแล้ว อาศัยจิตดวงแรกเกิด วิญญาณดวงแรกเป็น นั้นนั่นแหละเป็นความเกิดของสัตว์นั้น
ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้อุปสมบทกุลบุตรมีอายุครบ 20 ปี ทั้งอยู่ในครรภ์
ยํ ภิกฺขเว มาตุ กุจฺฉิสฺมึ **ปฐมํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ ปฐมํ** วิญฺญาณํ ปาตุภูตํ ตทุปาทาย สาวสฺส ชาติ อนุชานามิ ภิกฺขเว คพฺภวีสํ อุปสมฺปาเทตุนฺติ
-บาลี มหา.วิ. 4/187/141.

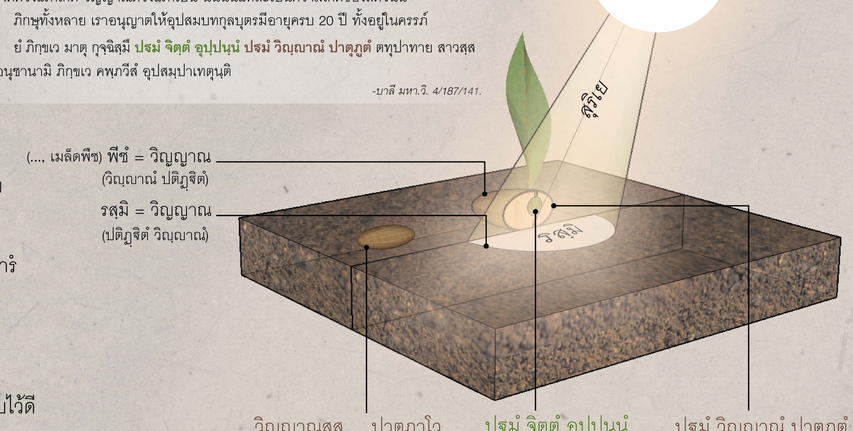

ภิกษุทั้งหลาย ก็พืช 5 อย่างนี้ มิได้ถูกทำลาย ไม่เน่า ไม่ถูกลมแดดทำให้เสีย ยังเพาะขึ้น อันบุคคลเก็บไว้ดี แต่ไม่มีดิน ไม่มีน้ำ พืช 5 อย่าง พึงถึงความเจริญ งอกงาม ไพบูลย์ได้หรือ
ข้อนั้นไม่ได้ พระพุทธเจ้าข้า
ภิกษุทั้งหลาย พืช 5 อย่างนี้ มิได้ถูกทำลาย ฯลฯ อันบุคคลเก็บไว้ดี และมีดิน มีน้ำ พืช 5 อย่างนี้ พึงถึงความเจริญ งอกงาม ไพบูลย์ได้หรือ
ได้ พระพุทธเจ้าข้า
ภิกษุทั้งหลาย **วิญญาณฏฐิติ 4** อย่าง (จตสฺโส วิญฺญาณฏฺฐิติโย) พึงเห็นว่าเหมือนกับดิน (ปฐวีธาตุ)
ภิกษุทั้งหลาย **นันทิราคะ** (นนฺทิราโค) พึงเห็นว่าเหมือนกับน้ำ (อาโปธาตุ)
ภิกษุทั้งหลาย **วิญญาณพร้อมด้วยอาหาร** (วิญฺญาณํ สาหารํ) พึงเห็นว่าเหมือนกับพืชทั้ง 5 นั้น (ปญฺจ พีชชาตานิ)
-บาลี ขนฺธ. สํ. 17/67/106.

[พืช 5 อย่าง (*ปญฺจ พีชชาตานิ*) = *ราก(มูลพืช), ต้น(ขนฺธพีช), ผล(ผลพีช), ยอด(อคฺคพีช), เมล็ด(พีชพีช)*]

ภิกษุทั้งหลาย ก็ถึงความเจริญ งอกงาม ไพบูลย์ได้หรือ
ข้อนั้นไม่ได้ พระพุทธเจ้าข้า
ภิกษุทั้งหลาย ก็ถึงความเจริญ งอกงาม ไพบูลย์ได้หรือ